

(Нови Репортер, 02. 12. 2009)

Упоредо са опадањем интересовања западних центара моћи за Босну и Херцеговину, изблиједили су и поједини крупни митови овдашњег политичког живота. Једна од најразвијанијих постдејтонских «легенди» у тамном вилајету заснована је на тврдњи да ће у Европској унији и Сједињеним Америчким Државама услиједити таласи тешке душевне боли, а вјероватно и масовне суицидалне акције, уколико се испостави да у БиХ нема спремности да се мијења Устав. Али, прошло је четрнаест година од потписивања мировног споразума у војној бази у Охају, а у Бриселу и Вашингтону, на велико разочарање медијских Нострадамуса из Сарајева, нико није чак ни растргао кошуљу с њедара због неопростиве уставотворне инертности страначких лидера из Републике Српске и Федерације.

Додуше, замисао је била прилично живахна у одређеним моментима ближе прошлости. Међутим, послје неколико неуспјешних покушаја спреге бошњачких максималиста и њихових заштитника из иностранства да скроје унитарну државу са једним «конститутивним» народом и двије националне мањине, ентузијазам савезника с обје стране Атлантика да убаце долар или евро у фонтану жеља поред Миљацке значајно је спласнуо. До те мјере, да се може рећи да ангажман дипломата из ЕУ и САД на измјенама Устава БиХ у завршници 2009. припада категорији класичног отаљавања. Ко зна зашто је то добро, казали би многи у РС. Ми знамо да је то катастрофално, згражају се агресивни заговорници централизације Босне и Херцеговине из другог ентитета, навикнути на изнуђена одрицања српске стране након ултиматума међународног фактора.

Темељ за нове ресурсе: Ипак, уходани сценарио није ни на видику, од када су безвољни странци кренули у подухват реанимирања такозваног априлског пакета уставних промјена у БиХ из 2006. године, сазивајући јалова окупљања домаћих политичара у кампу ЕУФОР-а и НАТО-а у Бутмиру, 9. и 20. октобра. Схвативши да ствар неповратно клизи према црној рупи, прије него што је уопште и почела, главни «мисионари» Џејмс

Стајнберг и Карл Билт престојили су се у ходу и препустили нижерангираним америчким и европским чиновницима непријатну дужност да испитају дубину преговарачког понора у појединачним контактима са изасланицима водећих партија из Босне и Херцеговине. Гордијев чвор «пресјечен» је на сличан начин како је везан – метиљаво, а што је још комичније, то је учињено «симболично», на измишљени «Дан државности» БиХ.

Право из «Неверланда» покојног Мајкла Џексона, појавио се извјесни Роберт Купер, генерални директор за иностране и војно-политичке послове при Генералном секретаријату Савјета ЕУ. Раније непознат на овом простору, Купер је уручио лидерима седам странака најновију верзију приједлога уставних промјена, са печатом САД и ЕУ. То је урадио у маниру сер Оливера из «Алан Форда». Послије куртоазног поздрава за сваког од партијских шефова: «Хало, Бинг, како брат», прелазио је на конкретни повод за сусрет. «Имам нешто за тебе. Цијена – права ситница», објашњавао је Купер смореним саговорницима, који су једва прикривали израз безграничне досаде на лицу.

А када су остали насамо, могли су да се увјере да имитатор самозваног британског племића и није баш вјерно приказао властиту «робу». На први поглед, понуђене корекције Устава БиХ заиста јесу «симболичне», али, пажљивија анализа сугерише постојање разних рјешења, довољно «флексибилних» за крајње широка тумачења. Наравно, познато је како су накнадне контроверзе поводом таквих ситуација завршавале на брдовитом Балкану. Најочигледнији примјер «минског поља» је члан 3, став 2 бис, у коме се таксативно набрајају надлежности које су подијељене између БиХ и ентитета. Осим верификације фактичког стања, а то се односи на помињање «конфискованих» ентитетских овлашћења у протеклим годинама - опорезивања, изборног процеса, правосуђа, па и унутрашње безбједности, напрасно се појављују још четири области у којима «држава» од рата до данас није имала готово никакав утицај. То су пољопривреда, наука и технологија, екологија, а посебно локална самоуправа. Сасвим довољан разлог да се неко касније досјети да је то правни темељ за формирање четири нова ресора у Савјету министара БиХ.

Начело супсидијарности: Осим подјеле надлежности, у члану 3 приједлога уставних амандмана, под ставом 6 (Односи са међународним организацијама) крије се још једна потенцијална плутајућа мина на коју би РС, уколико не буде опрезна, могла да налети. Под тачком д тог става наводи се: «На захтјев ЕУ у процесу придруживања Европској унији БиХ ће бити надлежна за доношење законодавства, успоставу институција и осигуравање спровођења за било које претходно наведене обавезе.» Овдје се може говорити о тзв. «европској клаузули», према којој је све оно што је потребно направити на путу ка ЕУ својеврсна «света крава» која се не смије дирати, односно, ентитетско гласање и право вета не вриједи у случају усвајања закона или преноса надлежности

уколико је ријеч о одлукама којима се покушавају испунити услови Брисела. Када би у овој земљи владало међусобно повјерење, члан 3 став 6 не би био проблем, али с обзиром на то да то није случај, било би сулудо не очекивати да бошњачки политичари искористе ту одредбу, па да откину што је више могуће од надлежности ентитета. Посао ће им бити олакшан чињеницом да приликом преговора о чланству Брисел показује интересовање за готово све сегменте земље кандидата: од броја перади у сваком кокошињу па до система безбједности.

Сљедећа потенцијална опасност у предложеним уставним амандманима крије се такође у члану 3 ставу 6, али под тачком б, гдје се помиње начело супсидијарности. Ријеч је о прилично широком појму, на којем се, према изворима “НР”, инсистирало још на бутмирским разговорима, али му није посвећена довољна пажња. У политичком контексту, начело супсидијарности може се дефинисати као принцип да одлуке треба доносити на нивоу што ближе грађанима. Тај термин постао је прилично омиљен у Бриселу, па је у новом уставу ЕУ, тзв. Лисабонском уговору, поменут чак тридесет пута, али нигдје није прецизно дефинисан. Овдје имамо у виду прије свега тзв. вертикалну супсидијарност, која се артикулише око питања до које мјере и на који начин централна политичка власт или уопште виша инстанца политичке моћи може или мора да узима у обзир ниже инстанце у држави.

Начело супсидијарности од 1992. године постаје кључни појам за дефинисање заједничких и наднационалних, те националних овлашћења држава чланица у Европској унији. Те године је у Уговору из Мастрихта, којим се успостављала Унија, у члану 3б усвојено начело супсидијарности као начин функционисања те међународне заједнице: “Заједница дјелује у границама овлашћења које су јој додијељене и задатака који су јој задани овим уговором. У секторима који нису у њеној искључивој надлежности, Заједница интервенише, у складу са начелом супсидијарности, само ако и у мјери у којој постављени задаци не могу бити остварени на задовољавајући начин од стране држава чланица.” Овај члан представља појашњење уводног члана А у коме се каже да се овим уговором “отвара етапа у процесу стварања Европске уније у којој ће одлуке бити доношене што је могуће ближе грађанима”.

Овако формулисано начело претпоставља утврђивање да ли је у неком питању или проблематичној материји, која не спада у искључиву компетенцију Европске уније, дјеловање Уније “ефикасније” него дјеловање на нивоу поједине државе чланице. Постоје три претпоставке дјеловања Уније у складу с начелом супсидијарности: да није ријеч о стварима које су у искључивој компетенцији Уније, да поједина држава чланица није у стању да ријешити неки проблем, те да Унија то може да учини на “ефикаснији” начин. То, међутим, изазива немале потешкоће у интерпретацији начела.

Остаје проблематична подјела компетенција између Уније и држава чланица, јер се не наводе сектори у којима је нека страна компетентна, него се описују функције које двије стране имају. То значи да је готово прије сваке употребе начела супсидијарности потребно затражити мишљење суда о томе да ли је Унија у нечему компетентна или није.

Ако примијенимо ове принципе на БиХ, доћи ћемо до модела према којем би највиша судска инстанца, Уставни суд БиХ, био институција која одређује компетентност да ли је БиХ или су њени ентитети надлежни за одређену област, односно, да ли су ентитети способни да то ураде или би то БиХ боље урадила од њих. Треба напоменути да је усвајање начела супсидијарности у документима Европске уније великим дијелом плод политичког компромиса. С једне стране, жељело се одстранити страхове Велике Британије, која је у начину дјеловања Уније препознала могућност ерозије властитог националног суверенитета и стварања својеврсне конфедерације држава те, с друге стране, удовољити њемачким и неким другим захтјевима, у којима није било жеље да се редукују компетенције њихових федералних јединица.

Дјело “увозних” стручњака: Највидљивија промјена у новом приједлогу уставних амандмана односи се на функцију предсједника, односно, на Предсједништво БиХ, које се више не би бирало директно на изборима, већ би о њиховом избору гласали посланици Представничког дома Парламентарне скупштине. Умјесто трочланог Предсједништва, БиХ би имала предсједника и два потпредсједника који заједно чине Предсједништво БиХ. Одлуке у Предсједништву, према том документу који је уручен лидерима најважнијих странака у БиХ, доносиле би се искључиво консензусом, а посебно је забрињавајући податак да је предвиђено укидање члана Устава који говори о покретању процедуре вета у случају да нема консензуса. Приједлог такође, предвиђа да предсједник, уколико се не слаже с неким законом, има право да врати тај закон Парламентарној скупштини са примједбама. Ако тај орган поново усвоји закон, он мора да потпише акт о његовом проглашењу. Овај дио описан је у члану 5 став 4, али није прецизирано да ли иста овлаштења имају и два потпредсједника. Вјероватно не, јер је код подјеле овлаштења између предсједника и двојице потпредсједника надлежност “потписивања и проглашавања закона” остала код овог првог.

Предсједништво, између осталог, именује и кандидата за предсједника Савјета министара БиХ, обавља послове из надлежности одбране, даје одликовања и уз “супотпис премијера” даје сагласност на помиловања затвореника. Осим тога, Савјет министара, умјесто Предсједништва, предлаже буџет БиХ.

Савјет министара БиХ, према новом приједлогу, остаје под тим називом, али се предвиђа именовање његовог предсједника, односно премијера (сада се та позиција

назива предсједавајући Савјета министара). Као и до сада, предсједника Савјета министара именује Предсједништво. Ако он не добије подршку Представничког дома, Предсједништво именује или исту особу поново или другог кандидата. Ако ни након другог круга приједлог Предсједништва не прође, тада већина чланова Представничког дома могу да именују кандидата уз писмену подршку најмање једне шестине чланова Представничког дома.

Представници ЕУ и САД предложили су и повећање броја посланика у Представничком дому и Дому народа БиХ. Број делегата у Дому народа повећан је са 15 на 21 с тим да је одредба о националној структури делегата (по пет Срба, Хрвата и Бошњака) укинута, а умјесто ње је наведено да двије трећине делегата треба да буду из Федерације БиХ, а једна трећина из РС. Делегати се и даље бирају у ентитетским парламентима. Када је ријеч о Представничком дому, предвиђен је дупло већи број посланика – са 42 на 87. Оба дома добијају предсједника и два замјеника. Предвиђено је и да предсједник Представничког дома, Дома народа и предсједник Савјета министара не могу да буду из истог конститутивног народа. Оно по чему се још види да овај приједлог уставних амандмана није дјело домаћих “стручњака”, јесте и укидање одредбе према којој делегати и чланови Представничког дома не могу бити позвани на кривичну или грађанску одговорност у погледу било којег чина извршеног у оквиру дужности у Парламентарној скупштини. Осим поменутих измјена у приједлог уставних амандмана уграђене су и институције које већ постоје на нивоу БиХ: Агенција за истраге и заштиту, Високи судски и тужилачки савјет, те Суд и Тужилаштво БиХ.

(Не)достижна већина: Поред самог садржаја приједлога, свакако је важно знати да ли на домаћој политичкој сцени уопште постоји (не)повољан однос снага, који би омогућио усвајање таквог “пакета”. Од странака заступљених у преговорима, у вријеме закључења овог броја “НР”, само је предсједник Странке демократске акције Суљеман Тихић недвосмислено подржао понуду. Оба ХДЗ-а негативно су реаговала на чињеницу да су хрватски захтјеви апсолутно игнорисани у вашингтонско-бриселској иницијативи. СДП Златка Лагумџије и Странка за БиХ Хариса Силајџића са злурадним уживањем дочекали су Куперову лопту на волеј, шутирајући у правцу Сулејмана Тихића, дежурне “жртве” тог двојца у новијим сарајевским потрагама за бошњачким “издајницима”. Дакле, расплет ће углавном одредити изјашњавање федералних актера ове приче, јер СНСД са седам посланика, СДС са два и ПДП, ДП и ДНС са једним мандатом у Представничком вијећу заједно имају 12 од укупно 42 посланичка мјеста. За усвајање пакета потребна је двотрећинска већина, односно, 28 гласова, а то подразумијева 16 подигнутих руку унутар федералних партија, ако се хипотетички пође од нетачне констатације сарајевске чаршије да су приједлози писани тако да удовоље жељама из Републике Српске. Унутар сегмента из Федерације, СДА има девет посланика, а уколико поводом амандмана та странка оствари дискутабилно јединство, осталих седам “празних поља” треба попунити бар дио забрана у коме су смјештене сљедеће “бројке и слова”: СБиХ - осам, СДП - пет, ХДЗ БиХ - три, ХДЗ 1990 – два, као и БПС Сефера Халиловића, “Радом

Од козметичких промјена до естетске хирургије

Пише: Данијел Ковачевић и Саша Бижић
среда, 02 децембар 2009 16:37

за бољитак” браће Лијановић и ДНЗ вјерних фанова Фикрета Абдића са по једним мандатом. Значи, постоје све предиспозиције да се наводно ишчекивање окупљања “побједничке већине”, у ствари, претвори у трку спринтера, заинтересованих да што прије стигну до циља, означеног као колапс Куперовог документа. Засада, у том надметању води стари “конструктивни” тандем Лагумџија – Силајџић. Док се у оба ентитета увелико ломе копља због дилеме да ли понуда ЕУ и САД доноси у наше крајеве “козметичке промјене” или “естетску хирургију”, за Сулејмана Тихића и Роберта Купера стварност не постоји. Они се држе правила – да је за љубав потребно двоје.

На срећу Републике Српске, у Босни и Херцеговини за било какву “размјену течности” увијек је била неопходна већа “група грађана”.